

تعیین الگوی عوامل بازدارنده از مشارکت در فعالیتهای ورزشی کارکنان بیمارستانهای آموزشی شهر اصفهان بر اساس مدل سلسله مراتبی اوقات فراغت

جهانگیر کریمیان^۱، آوات فیضی^۲، وجیهه جوانی^۳، پیروش شکرچی زاده^۴، سمانه ترکیان^۳

چکیده

مقدمه: رابطه بین اوقات فراغت و کار از دیرباز مورد توجه است. از آن به عنوان عاملی در جهت ایجاد انگیزه شغلی و رضایتمندی در کارکنان یاد می‌شود. در این راستا نیاز کارکنان در محیط‌های کاری ویژه مثل بیمارستان‌ها به خاطر وجود تنیدگی شغلی و فشارهای کاری، بیش از پیش احساس می‌شود. از این رو توجه به اوقات فراغت و برنامه‌ریزی دقیق آن با تأکید بر فعالیتهای جسمانی، عاملی در جهت شادابی روحی و آمادگی جسمانی کارکنان است. این امر زمینه را برای ارائه خدمات بهتر از سوی بیمارستان‌ها فراهم می‌کند. هدف از پژوهش حاضر، تعیین الگوی عوامل بازدارنده از مشارکت در فعالیتهای ورزشی در اوقات فراغت کارکنان بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان با استفاده از مدل سلسله مراتبی می‌باشد.

روش‌ها: پژوهش حاضر از دسته مطالعات توصیفی است که به صورت مقطعی و پیمایشی اجرا شد. جامعه آماری در این پژوهش، کلیه کارکنان شاغل در بخش‌های مختلف بیمارستان‌های آموزشی تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بود. نمونه مورد مطالعه از طریق روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای همراه با طبقه‌بندی متناسب با حجم طبقات انتخاب شد. کل حجم نمونه مورد نیاز برای انجام این پژوهش بر اساس روش Krejcie and Morgan ۳۴۵ نفر تعیین گردید. اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسش‌نامه‌ای که در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت، جمع‌آوری گردید. در این پژوهش، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و تحلیل عاملی اکتشافی صورت گرفت.

یافته‌ها: در این پژوهش، ترتیب و توالی عوامل سه گانه فردی، بین فردی و ساختاری تابع مدل سلسله مراتبی عوامل بازدارنده برای پرداختن به فعالیتهای ورزشی در اوقات فراغت به دست نیامد. به ترتیب عوامل ساختاری، عوامل فردی و در نهایت عوامل بین فردی به لحاظ اولویت قرار گرفتند. در عوامل ساختاری عوامل اقتصادی بیشترین نقش را در عدم مشارکت در فعالیتهای ورزشی ایفا نمودند.

نتیجه‌گیری: جهت افزایش مشارکت کارکنان بیمارستان‌ها در فعالیتهای ورزشی در اوقات فراغت، مدیران بیمارستان‌ها می‌بایست علاوه بر تلاش برای تعدیل و به حداقل رساندن عوامل بازدارنده، با فرهنگ‌سازی و ایجاد بستری مناسب برای مشارکت کلیه کارکنان بیمارستان‌ها در فعالیتهای ورزشی، سلامت جسمانی و روانی کارکنان را بهبود و بهره‌وری آنان را افزایش دهند.

واژه‌های کلیدی: اوقات فراغت، فعالیت ورزشی، عوامل بازدارنده، پرسنل بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان.

نوع مقاله: تحقیقی

پدیرش مقاله: ۹۰/۴/۲۰

دریافت مقاله: ۹۰/۲/۲۳

Email: awat_feiz@hlth.mui.ac.ir

۱. استادیار، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

۲. استادیار، گروه آمار زیستی و اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده مسؤول)

۳. کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی، گروه تربیت بدنی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

۴. مربی و عضو هیأت علمی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

مقدمه

موضوع اوقات فراغت از دیرباز مورد توجه بشر بوده است. در حال حاضر نیز این توجه و حساسیت نه تنها کاهش نیافته است بلکه اهمیت آن بنا به دلایل متعددی افزایش یافته است. بخشی از این دلایل را می توان به رشد و توسعه زندگی ماشینی، کاهش ساعات کار و فعالیت، ارتقای سطح آگاهی ها و دانش بشری و ... اشاره نمود. یکی از دلایل که از همه مهم تر و مؤثرتر است، دگرگونی های فرهنگی می باشد که به شکل گیری تمایلات و علایق خاص در انسان ها منجر می شود (۱).

با ایجاد وسایل و امکانات برای فعالیت های ورزشی، تفریحات سالم و فعالیت های باشگاهی سازمان یافته، دلبستگی کارمند به محیط کارش بیشتر می شود. علاوه بر این بین کارکنان تفاهم و دوستی بیشتر ایجاد می گردد (۲). امروزه موضوع سلامت در مدیریت منابع انسانی، چگونگی گذراندن اوقات فراغت و تفریحات سالم آن ها در اکثر سازمان ها، مؤسسات، ارگان ها و نهادها رسوخ کرده است. در تحقیقات متعددی دلیل این امر را ارتباط همبستگی بین سطح آمادگی های عمومی بدنی با سلامت روانی، سلامت جسمانی، تنیدگی، تحلیل رفتگی شغلی و عامل های تشدیدکننده آن ها به دست آمد (۳).

میزان فعالیت های جسمانی در اوقات فراغت و تفریحات سالم رابطه معنی داری با کاهش میزان تحت فشار بودن، خستگی و افزایش کیفیت زندگی جسمانی و روانی دارد (۴). کمبود آسودگی روانی تأثیر منفی در میزان فعالیت کارکنان دارد در حالی که پرداختن به اوقات فراغت، اثر خوبی در میزان کار روز بعدی دارد (۵).

Henderson و همکاران به این نتایج دست یافتند که به کارگیری استراتژی های ترکیبی اطلاعاتی و رفتاری در رژیم غذایی و فعالیت های جسمانی بیش از تجهیز محیط کاری برای ارتقای سلامتی کارکنان (کنترل اضافه وزن و چاقی) مؤثر است (۶). Tharal گزارش کرد که توجه به اوقات فراغت جهت کاهش هزینه های سازمان ها و برآوردن انتظارات کارکنان ضروری است. از طرف دیگر مسن تر شدن و زمان بازنشستگی نیز در گذران اوقات فراغت آن ها مؤثر است (۷).

نتایج تحقیق Boon نشان داد که اگر در شرح شغل کارکنان به اوقات فراغت آن ها توجه شود، تمایل آن ها جهت پرداختن به اوقات فراغت افزایش می یابد (۸). در مورد شغل پرستاران، اوقات غیر فعال موجب فقر حرکتی آن ها می شود. از این رو جهت حفظ توانایی کارکنان باید سرپرستان اجازه دهند تا کارکنانشان به سلامت جسمانی و روانی خود توجه کنند (۹). از طرفی ریکووری ناکافی از کار، یکی از عوامل مهم مرگ و میر حاصل از بیماری های قلبی - عروقی در بین کارکنان است. میزان MET hour/week مردان و زنان در فشار کاری بالا و مشاغل انفعالی، کمتر از همکاران آن ها در مشاغل فعال است (۱۰).

با توجه به این که کارمندان بیمارستان متولیان امر سلامت در هر جامعه ای به شمار می روند، سلامت جسمانی و روانی این افراد در رابطه با محیط کار و در برخورد با بیماران بسیار اهمیت دارد. در این راستا، شناسایی عوامل بازدارنده از پرداختن به فعالیت های ورزشی و ایجاد بستری مناسب در جهت توسعه این فعالیت ها ضروری به نظر می رسد.

مفهوم اوقات فراغت

به عقیده محققان، اوقات فراغت، موضوع چند بعدی است که عوامل مختلفی در آن نقش دارند. این عوامل این گونه مطرح می شود که در ابتدا رابطه بین کار و اوقات فراغت مشخص می شود. بعد از آن تقسیم بندی اوقات فراغت با توجه به موقعیت اجتماعی، سن و نحوه استفاده از اوقات فراغت و در نهایت جنبه های مکانی، اقتصادی و اجتماعی اوقات فراغت در زمینه سیاست گذاری ها را مورد بررسی قرار می دهد (۱۱).

نگرش جدید در مطالعه عوامل بازدارنده اوقات فراغت در جهت طبقه بندی عوامل بازدارنده و شیوه تأثیر آن ها بر مشارکت افراد در فعالیت های اوقات فراغت به وسیله گروهی از پژوهشگران نظیر Jackson, Crawford, Godbey به صورت یک مدل سلسله مراتبی ارائه شد. در این مدل، عوامل بازدارنده در یک سلسله مراتب از مراحل تصمیم گیری قرار می گیرد. فرد نیز آن ها را در یک سلسله مراتب با اولویت عوامل بازدارنده فردی، بین فردی و ساختاری تجربه می کند (۱۲). ارائه کنندگان این مدل معتقدند که "مشارکت، وابسته به عوامل

عوامل بازدارنده ساختاری: عواملی هستند که به عنوان عوامل مداخله‌گر بین اولویت اوقات فراغت و مشارکت عمل می‌کنند. وضعیت چرخه زندگی خانواده، منابع مالی خانواده، فصل، هوا، برنامه زمانی کار و دسترسی به فرصت‌ها (و آگاهی از این نوع دسترسی) از جمله این عوامل هستند (۱۳).

رابطه بین عوامل بازدارنده با خصوصیات فردی و شغلی مثل سن و درآمد، تمایل به ثابت ماندن و عدم تغییر دارد؛ به طوری که جکسون نتیجه گرفته است.

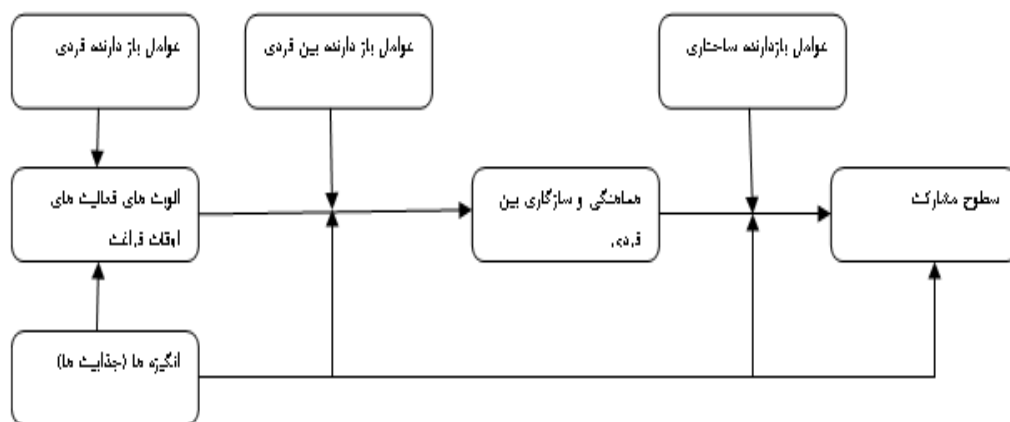
- فقدان مهارت و توانایی کمترین اهمیت را در تمام سنین دارد ولی با افزایش سن اهمیت آن به تدریج رشد می‌کند.
- اهمیت هزینه با افزایش سن کم می‌شود ولی در ابتدا مهم‌ترین عامل بازدارنده فرد از مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت است.
- اهمیت عامل بازدارنده کیفیت و کمیت تأسیسات ورزشی با افزایش سن هیچ تغییری نمی‌کند.
- جداسازی به صورت U شکل است. یعنی در سال‌های جوانی به عنوان یک عامل بازدارنده اهمیت زیادی دارد. در دوران میانسالی اهمیت آن کم می‌شود و سپس با افزایش سن اهمیت می‌یابد.

بازدارنده است. در نتیجه غلبه بر این عوامل، مشارکت حاصل می‌شود، نه این که غیبت عوامل بازدارنده به معنای مشارکت باشد (اگرچه این امر ممکن است برای بعضی از افراد صحت داشته باشد). چنین غلبه‌ای احتمالاً شکل مشارکت را تغییر می‌دهد، ولی مانع از آن نمی‌شود" (۱۳) (شکل ۱).

همان طور که در بالا گفته شد، مدل سلسله مراتبی اوقات فراغت به بررسی سه نوع ار عوامل بازدارنده می‌پردازد که در ادامه شرح داده می‌شود.

عوامل بازدارنده فردی: عواملی مانند استرس، افسردگی، اضطراب و تمایلات مذهبی هستند که با حالت‌های روانی فرد سر و کار دارند و بر اولویت انتخاب فعالیت‌های اوقات فراغت تأثیر می‌گذارند ولی در رابطه بین اولویت و مشارکت مداخله نمی‌کنند (۱۳).

عوامل بازدارنده بین فردی: حاصل کنش‌های بین فردی یا رابطه بین خصوصیات فردی افراد است و بر مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت خاص اثر می‌گذارد و یا موانعی است که به عنوان نتیجه روابط و تعامل همسران پیش می‌آید (۱۳).

شکل ۱: مدل سلسله مراتبی Jackson, Crawford, Godbey

- عامل بازدارنده زمان و تعهدات، به صورت یک منحنی U شکل برعکس است و همیشه اهمیت زیادی به عنوان عامل بازدارنده فرد از مشارکت در اوقات فراغت داشته است (۱۴).

در پژوهشی احسانی و همکاران به بررسی اهمیت عوامل بازدارنده فردی، بین فردی و ساختاری مشارکت زنان شهر تهران در فعالیت های ورزشی تفریحی پرداخته است. در این پژوهش گزارش شد که در بین این زنان عوامل ساختاری مهم ترین دسته از عوامل اثرگذار بر مشارکت آن ها در ورزش است. عوامل بازدارنده فردی و بین فردی به ترتیب در اولویت های دوم و سوم قرار داشتند. نتایج حاصل در مورد تمامی خصوصیات فردی مورد نظر در پژوهش ثابت بود اما ترتیب عوامل بازدارنده سه گانه مدل سلسله مراتبی، در این پژوهش تأیید نشد (۱۵).

نتایج پژوهش امیرتاش در بررسی فوق برنامه و اوقات فراغت مدیران، اعضای هیأت علمی و کارکنان دانشگاه تربیت معلم تهران نشان داد که حدود ۸۰ درصد از آزمودنی ها از توانایی های شخصی و یا امکانات فراغتی دانشگاه استفاده کافی نمی کنند. با وجود این بیش از ۹۰ درصد آزمودنی ها، این گونه فعالیت ها را برای سلامتی جسم و روان و همچنین ارتقای روحیه همکاری در محیط کار خیلی ضروری یا ضروری می دانستند (۱۶).

بر اساس یافته ها مشخص شد که زنان برای فعالیت های جسمانی، موانع بیشتری نسبت به مردان دارند. علل عدم مشارکت زنان در نداشتن یار کافی برای مشارکت در فعالیت های ورزشی، تعهدات خانوادگی، کمی اطلاعات، خجالتی بودن، کمبود وسیله نقلیه و ناتوانی جسمی بیان شد (۱۷، ۱۸).

تصمیم گیری اجتماعی و فردی درباره گذران اوقات فراغت در زندگی بشر امروزی از جایگاه ویژه ای برخوردار می باشد به گونه ای که بسیاری از کشورهای جهان با استفاده از نتایج تحقیقات و مطالعات، در پی یافتن الگوهای مناسب جهت استفاده بهینه از اوقات فراغت جوامع خود می باشند. با توجه به این که الگوی استفاده و نیز عوامل تعیین کننده نحوه گذران اوقات فراغت به نحو مؤثری تابع ویژگی های فرهنگی،

اقتصادی و اجتماعی جوامع هستند، در مطالعه حاضر به شناسایی الگوی این عوامل و تعیین اهمیت نسبی آن ها در بین کارکنان (با توجه به اهمیت ارتباط این افراد با بیماران و بستگان آن ها) بیمارستان های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان پرداخته شد.

روش ها

پژوهش از نوع توصیفی است که به صورت مقطعی و پیمایشی اجرا شد. در این پژوهش، جامعه آماری را کلیه کارکنان شاغل در بخش های مختلف بیمارستان های آموزشی تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی اصفهان تشکیل داد. با استفاده از روش Krejcie and Morgan ۳۴۵ نفر به عنوان حجم نمونه مورد نیاز تعیین گردید. نمونه مورد مطالعه از طریق روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، همراه با طبقه بندی متناسب با حجم طبقات (متناسب با تعداد کارکنان بیمارستان ها و نیز به تناسب تعداد کارکنان هر یک از بخش های بیمارستان) انتخاب گردید. اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسش نامه ای که مشتمل بر سه قسمت بود و در اختیار شرکت کنندگان قرار گرفت، جمع آوری گردید. بخش اول اطلاعات جمعیت شناختی پاسخ دهندگان را شامل بود. بخش دوم میزان مشارکت پاسخ دهندگان در فعالیت های ورزشی را ارزیابی می کرد. در بخش سوم پرسش های مربوط به عوامل بازدارنده فردی، بین فردی و ساختاری به صورت مجزا مطرح شد. در این مقاله با توجه به موضوع مورد مطالعه، از اطلاعات بخش سوم پرسش نامه استفاده شد و اطلاعات آن تجزیه و تحلیل گردید. عوامل بازدارنده فردی در قالب ۱۰ پرسش، عوامل بازدارنده بین فردی در قالب ۹ پرسش و عوامل بازدارنده ساختاری در قالب ۲۵ پرسش بررسی شد. به پاسخ دهندگان در مورد محرمانه ماندن اطلاعات آن ها اطمینان داده شد. ارزیابی روایی محتوایی این پرسش نامه در تحقیقی که توسط کشکر و احسانی در این رابطه انجام گرفت، به تأیید ۱۰ نفر متخصص رشته مدیریت و برنامه ریزی در تربیت بدنی رسید (۱۹). در پژوهش حاضر ارزیابی پایایی کلی پرسش نامه و بخش های مجزای آن از

بازدارنده از شرکت در فعالیت‌های ورزشی در بین کارکنان بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان به عنوان تابعی از مدل سلسله مراتبی عوامل بازدارنده اوقات فراغت مورد بررسی قرار گرفت. این گونه نتیجه گرفته شد که ترکیب این عوامل تابع مدل سلسله مراتبی عوامل بازدارنده اوقات فراغت است.

برای تعیین این که آیا ترکیب عوامل سه گانه مدل عوامل بازدارنده از شرکت در فعالیت‌های ورزشی در بین کارکنان بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان تابع مدل سلسله مراتبی عوامل بازدارنده اوقات فراغت هستند، از روش تحلیل عاملی استفاده گردید. در ابتدا از طریق آزمون $KMO = 0/887$ کفایت حجم نمونه و بارتلت ($P < 0/001$, $df = 964$)، $\chi^2 = 6240/256$ برای تأیید اجرای تحلیل عاملی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آن، کفایت حجم نمونه و نیز همبستگی بین متغیرهای اولیه به منظور اجرای تحلیل عاملی را تأیید کرد.

برای تعیین تعداد عوامل از نمودار سنگریزه (Scree) و ویژه مقادیر بزرگ‌تر از یک استفاده شد. تشکیل و تفسیر آن‌ها بر مبنای ماتریس دوران یافته عوامل به روش Varimax صورت گرفت که در ادامه ماتریس دوران یافته عوامل نشان داده شده است.

طریق یک نمونه مقدماتی ۵۰ نفری مجدد انجام گردید و مقدار ضریب آلفای کرونباخ ۹۹ درصد به دست آمد.

داده‌ها در دو بخش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در بخش توصیفی اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان خلاصه‌سازی و در بخش تحلیلی از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS^{۱۶} انجام گردید.

یافته‌ها

بررسی اطلاعات به دست آمده در این مطالعه از نظر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نشان داد که ۵۳ درصد پاسخگویان را کارکنان زن تشکیل می‌دادند. ۷۶ درصد از کارکنان مورد مطالعه متأهل بودند. همچنین بیش از نیمی از پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی لیسانس و فوق دیپلم بودند. از نظر سنی حدود ۳۰ درصد از افراد شرکت‌کننده در تحقیق، ۱۸-۳۰ سال سن داشتند. در نهایت ۳۶ درصد از افراد پاسخگو، کمتر از پنج ساعت در هفته به اضافه کار می‌پرداختند. حدود ۴۰ درصد از کارکنان مورد بررسی، دارای سابقه شغلی ۱۶ سال به بالا بودند (جدول ۱). در پژوهش حاضر، ترکیب عوامل سه گانه مدل عوامل

جدول ۱: نتایج توصیفی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه مورد مطالعه

متغیر	طبقه دارای بیشترین فراوانی	درصد طبقه دارای بیشترین فراوانی	طبقه دارای کمترین فراوانی	درصد طبقه دارای کمترین فراوانی
سن	۱۸-۳۰	۲۶/۹	$46 \leq$	۱۶/۲
جنسیت	زن	۵۲/۹	مرد	۴۵/۳
سطح تحصیلات	لیسانس و بالاتر	۵۷/۰	فوق لیسانس و بالاتر	۴/۶
وضعیت تأهل	متأهل	۷۵/۹	مجرد	۲۴/۱
تعداد فرزندان	۱-۲	۴۹/۶	$4 <$	۰/۸
سابقه شغلی	$5 >$	۲۳/۸	۱۱-۱۵	۱۳/۴
ساعات اضافه کار	۵-۱۰	۳۶/۲	۱۶-۲۰	۷/۸
درآمد	۳۰۰-۳۹۹	۳۷/۷	$700 <$	۳/۸

جدول ۲: ماتریس دوران یافته عوامل استخراجی بر اساس روش دوران Varimax

سوالات	عامل		
	۱ (ساختاری)	۲ (فردی)	۳ (بین فردی)
هیكل نامناسب	-/۰۹۰	/۰۵۶۰	-/۲۳۶
خجالتی بودن	-/۰۴۵	/۰۵۱۳	-/۳۰۲
چاقی	-/۲۴۷	/۰۵۵۱	-/۰۹۸
سلامت و تندرستی	-/۱۴۳	/۰۳۶۳	-/۲۸۵
معلولیت و نقص عضو	-/۰۸۰	/۰۵۱۱	-/۰۰۹
عدم اعتماد بنفس	-/۰۲۳	/۰۵۷۸	-/۳۰۶
عدم وجود امنیت در جامعه	-/۱۶۲	/۰۴۶۲	-/۳۱۰
ترس از عدم توانایی و مهارت در انجام فعالیتها	-/۱۱۸	/۰۶۲۶	-/۱۴۷
عدم علاقه به ورزش	-/۱۳۶	/۰۵۰۷	-/۰۰۱
بی‌حوصلگی و تنبلی	-/۰۴۸	/۰۳۴۴	-/۲۱۷
عدم همراهی دوستان در فعالیت‌های ورزشی	-/۲۴۸	/۰۰۱	-/۳۳۰
تصمیم‌گیری سایرین در مورد شرکت من در فعالیتها	-/۲۲۳	/۰۱۷۳	-/۶۰۰
عدم مهارت کافی دوست همراه در فعالیت ورزشی	-/۱۴۰	/۰۱۳۳	-/۵۸۶
عدم همراهی اعضای خانواده من در فعالیتها	-/۱۷۳	/۰۰۸۲	-/۴۸۹
عدم اجازه خانواده به شرکت من در فعالیتها	-/۱۷۳	/۰۰۹۳	-/۶۱۸
اجبار در همراهی با سایرین برای شرکت در فعالیتها	-/۱۴۷	/۰۱۴۴	-/۶۴۶
عدم وجود افراد صالح در محیط‌های ورزشی	-/۱۹۰	/۰۲۰۲	-/۵۴۲
تمسخر سایرین	-/۱۲۹	-/۰۷۳	-/۷۲۱
ترس از عدم توجه جنس مخالف	-/۱۰۱	/۰۱۹۲	-/۵۵۵
شرکت در فعالیت‌هایی که خانواده آن را مناسب می‌دانند	-/۰۶۹	/۰۲۸۳	-/۶۰۰
شرکت در فعالیت‌هایی که دوستان آن را مناسب می‌دانند	-/۰۴۶	/۰۲۷۵	-/۶۵۴
گران بودن هزینه درمان	-/۵۶۸	/۰۱۲۹	-/۳۹۱
درآمد کم و کمبود پول	-/۶۷۱	/۰۰۷۹	-/۳۷۳
بهای بالای کلاس‌های ورزشی	-/۷۰۸	/۰۱۳۷	-/۳۳۵
عدم شغل ثابت	-/۴۱۶	/۰۱۷۵	-/۳۰۵
گرانی وسایل و لباس‌های ورزشی	-/۷۰۷	/۰۱۲۴	-/۳۸۴
گرانی کرایه حمل و نقل	-/۷۱۹	/۰۱۳۰	-/۳۲۶
عدم تناسب زمان برنامه مکان‌های ورزشی با برنامه زندگی من	-/۵۷۴	-/۰۱۷	-/۰۱۹
کمبود زمان	-/۳۰۷	-/۰۱۵۸	-/۰۰۵
اجبار در انجام وظایف شغلی	-/۴۵۹	-/۰۰۵۶	-/۰۳۹
اجبار در انجام امور منزل و خانواده	-/۳۷۹	/۰۱۹۲	-/۰۳۳
اعتقادات مذهبی	-/۶۳۴	/۰۳۱۷	-/۰۲۲
عدم وجود باشگاه‌های مناسب با شرایط من (جنسیت، مذهب، طبقه اجتماعی و ...)	-/۴۸۲	/۰۳۳۷	-/۰۱۸۰
نبودن تبلیغات مناسب	-/۶۱۵	/۰۲۸۱	-/۰۲۲
شلوغی مراکز ورزشی	-/۷۵۴	/۰۲۵۳	-/۱۴۱
دوری و عدم دسترسی به فضاهای ورزشی	-/۷۱۹	/۰۲۶۹	-/۰۱۵۰
عدم مناسب بودن وسایل، تجهیزات و اماکن ورزشی	-/۷۶۰	/۰۲۹۵	-/۰۱۲۷
عدم اطلاع از شرایط، برنامه و آدرس مکان ورزشی	-/۶۴۰	/۰۲۹۵	-/۰۱۰۲
نداشتن وسیله نقلیه	-/۴۲۸	/۰۱۹۰	-/۰۱۰۵
استاندارد نبودن آموزش	-/۷۰۶	/۰۲۸۷	-/۰۳۰
عدم استفاده از مربیان باتجربه	-/۶۷۷	/۰۲۹۶	-/۰۴۱
بی‌توجهی مسئولین نسبت به آسیب‌های ورزشی	-/۷۲۲	/۰۱۵۹	-/۱۶۳
عدم آگاهی جامعه نسبت به فواید ورزش	-/۶۳۷	/۰۱۳۱	-/۱۲۴
آلودگی محیط‌های ورزشی از نظر بهداشتی	-/۶۳۹	/۰۱۴۰	-/۰۸۸

جدول ۳: میزان واریانس تبیین شده توسط عوامل		
عوامل	درصد واریانس	درصد تجمعی
ساختاری	۳۵/۱۰	۳۵/۱
فردی	۲۰/۷۸	۵۵/۸۸
بین فردی	۱۶/۲۸	۷۲/۱۶

بحث

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که ترتیب و توالی عوامل بازدارنده مدل سلسله مراتبی عوامل بازدارنده اوقات فراغت در جامعه کارکنان بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان صدق نمی‌کند. این ترتیب و توالی بر طبق یافته‌های پژوهش بر اساس اهمیت به ترتیب عوامل ساختاری، عوامل فردی و عوامل بین فردی به دست آمد. نتایج پژوهش حاضر به لحاظ توالی به دست آمده در عوامل بازدارنده با نتایج پژوهش کشر و احسانی که در جامعه زنان تهران انجام شد، همسو می‌باشد (۱۹). همچنین در پژوهشی که عوامل بازدارنده ورزش بانوان را مورد بررسی قرار داد، نتایج نشان داد که عوامل اقتصادی و امکاناتی (۸۰ درصد) مهم‌ترین عامل بازدارنده هستند (۲۰).

از آن جایی که نتایج قریب به اتفاق پژوهش‌هایی که در کشورهای غربی صورت گرفته است، تأییدکننده تطابق سلسله مراتب عوامل بازدارنده در مدل مذکور با اهمیت آن در این کشورهاست و در واقع صحت این مدل در این کشورها تأیید شد (۲۱). نتایج به دست آمده در مطالعه Garry و Dong، عامل فرهنگ در تغییر ترتیب این عوامل که در جامعه چینی نمونه آنان نیز روی داده بسیار اهمیت دارد (۲۲). به نظر می‌آید در جامعه ایران علاوه بر عامل فرهنگ، شرایط اقتصادی و اجتماعی نیز اهمیت بسیاری در مشارکت آنان در فعالیت‌های ورزش تفریحی دارد. به طوری که با اندکی تأمل در سؤالات مربوط به عوامل ساختاری، تأثیر بازدارندگی عواملی مانند کمبود درآمد و هزینه بالای تهیه وسایل و تجهیزات ورزشی و همچنین عدم آگاهی و نداشتن دانش کافی از فواید ورزشی به وضوح نمایان است. به علاوه در بخش عوامل فردی و بین فردی، عوامل فرهنگی و اجتماعی

با توجه به مقادیر عددی بارهای عاملی هر یک از سؤالات در جدول ماتریس عوامل دوران یافته، مشاهده می‌شود که در ستون ۱ سؤالات بخش ۳ (عوامل ساختاری) بالاترین ضرایب همبستگی را در مقایسه با ضرایب سایر سؤالات به خود اختصاص داد. همچنین در جدول واریانس تبیین شده از کل تغییرات موجود در داده‌ها، این عامل بالاترین درصد را کسب کرد (۳۵/۱ درصد) و به عنوان با اهمیت‌ترین عامل عمل نمود. بدین ترتیب در ستون دوم عامل فردی و در نهایت عامل بین فردی قرار گرفت. در هر یک از ستون‌های جدول ۲ برای مشخص نمودن سؤالاتی که هر یک از عوامل را می‌سازند، بارهای عاملی متناظر به صورت برجسته نشان داده شدند. درصد واریانس‌های تبیین شده توسط این عوامل نیز نشان‌دهنده این موضوع هستند که عوامل فردی (۲۰/۷۸ درصد) و بین فردی (۱۶/۲۸ درصد) در مراتب بعدی اهمیت قرار دارند. در مجموع این سه عامل ۷۲/۱ درصد تغییرات موجود در داده‌های اولیه را تبیین کردند (جدول ۳). همان طوری که ملاحظه می‌شود در بخش عوامل ساختاری سؤالات، درآمد کم و کمبود پول، بهای بالای کلاس‌های ورزشی، گرانی وسایل و لباس‌های ورزشی، گرانی کرایه حمل و نقل، نبودن تبلیغات مناسب، شلوغی مراکز ورزشی، دوری و عدم دسترسی به فضاهای ورزشی، عدم مناسب بودن وسایل، تجهیزات و اماکن ورزشی، عدم اطلاع از شرایط، برنامه و آدرس مکان ورزشی، استاندارد نبودن آموزش، عدم استفاده از مربیان باتجربه، بی‌توجهی مسئولین نسبت به آسیب‌های ورزشی، عدم آگاهی جامعه نسبت به فواید ورزش و آلودگی محیط‌های ورزشی از نظر بهداشتی بالاترین ضرایب را به خود اختصاص دادند. در بخش عوامل فردی سؤالات، تصمیم‌گیری سایرین در مورد شرکت من در فعالیت‌ها، عدم اجازه خانواده به شرکت من در فعالیت‌ها، اجبار در همراهی با سایرین برای شرکت در فعالیت‌ها و تمسخر سایرین و همچنین در بخش عوامل بین فردی سؤالات، ترس از عدم توانایی و مهارت در انجام فعالیت‌ها و عدم اعتماد به نفس دارای بالاترین ضرایب هستند.

سلامت جسمانی و روانی کارکنان بهبود و بهره‌وری آنان افزایش یابد. در این راستا نیاز به برنامه‌ریزی، سازماندهی، ایجاد انگیزه در کارکنان و کنترل و نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های اتخاذ شده در این رابطه می‌باشد.

از نقاط قوت مطالعه حاضر می‌توان به حجم نمونه مناسب مورد مطالعه و همکاری خوب پاسخ‌دهندگان (درصد برگشت پرسش‌نامه، هشتاد و پنج درصد) اشاره کرد. از طرفی با توجه با آن که تاکنون مطالعه‌ای به منظور تعیین ساختار عوامل مرتبط با عدم مشارکت در فعالیت‌های ورزشی در اوقات فراغت بر مبنای مدل سلسله مراتبی گذران اوقات فراغت در ایران انجام نشده است، مطالعه حاضر زمینه‌ساز انجام مطالعات تأییدی در تبیین ساختار نهایی عوامل تعیین‌کننده را فراهم می‌سازد. از نقاط ضعف مطالعه حاضر می‌توان اشاره کرد که شناسایی الگوی مورد بررسی در یک جمعیت عمومی می‌تواند فراهم‌آورنده اطلاعات کامل‌تری از جامعه ایرانی در این رابطه باشد.

تشکر و قدرانی

بدین وسیله از کلیه مسؤولین و کارکنان محترم بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی اصفهان که در پژوهش حاضر مشارکت نمودند یا زمینه انجام آن را فراهم ساختند، نهایت سپاسگزاری به عمل می‌آید. از معاونت تحقیقات و فن آوری و مرکز تحقیقات علوم انسانی و سلامت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان که در قالب طرح پژوهشی پژوهشگران را یاری نمودند، سپاسگزاری می‌شود.

مثل عدم اعتماد خانواده‌ها به فضاهای ورزشی، ممانت خانواده از شرکت فرد در فعالیت‌های ورزشی و عدم اعتماد به نفس فرد از عوامل مهم بازدارنده از شرکت در فعالیت‌های ورزشی در اوقات فراغت کارکنان مورد مطالعه می‌باشد. بدین ترتیب با توجه به ترتیب و توالی یاد شده در مدل سلسله مراتبی عوامل بازدارنده از شرکت در فعالیت‌های ورزشی، می‌توان چنین نتیجه گرفت که عوامل اقتصادی به عنوان مهم‌ترین عامل بازدارنده در جامعه مورد بررسی است. عوامل فرهنگی و اجتماعی نیز در مراتب بعدی مطرح هستند.

در شرایطی که بر اثر تحولات اجتماعی و اقتصادی، توسعه ارتباطات و صنعت، فعالیت‌های فراغتی از حالت سنتی به حالت مدرن تغییر پیدا کرده است، هزینه فراغت نیز گران شده است. بنابراین اگر افراد از شرایط مناسب اقتصادی برخوردار نباشند، به دلیل وجود دیگر اولویت‌های اقتصادی به ویژه در زمینه‌های رفاهی، اوقات فراغت در اولویت قرار نمی‌گیرد و هیچ‌گاه برنامه صحیحی برای اوقات فراغت در نظر گرفته نمی‌شود.

بنابراین جهت افزایش مشارکت کارکنان بیمارستان‌ها در فعالیت‌های ورزشی در اوقات فراغت، ضروری است که مدیران بیمارستان‌ها برای تعدیل و به حداقل رساندن عوامل بازدارنده از نظر اقتصادی، ایجاد امکانات و فرصت‌های شرکت در فعالیت‌های ورزشی متناسب با توانایی مالی کارکنان خود، برنامه‌ریزی نمایند. علاوه بر آن با فرهنگ‌سازی و ایجاد بسترهای مناسب فرهنگی و اجتماعی، زمینه لازم را برای مشارکت هرچه بیشتر کلیه کارکنان بیمارستان‌ها در فعالیت‌های ورزشی فراهم کنند تا بدین وسیله

References

1. Dadashi MS. Inhibited Factors to participate Students of Isfahan Industrial University at Sport Activities in Their Leisure Time [MSc Thesis]. Isfahan: Isfahan University; 2000.
2. Kazemi B. Employees Affair Management. Tehran: Center of Governmental Management Education Publication; 2001.
3. Karimian J. How Isfahan Cities Librarians Spend Leisure Time by Emphasizing on Sport Activities Roles and Relation it to Healthy [Project]. Isfahan: Isfahan University of Medical Sciences; 2009.
4. Vanner EA, Block P, Christodoulou CC, Horowitz BP, Krupp LB. Pilot study exploring quality of life and barriers to leisure-time physical activity in persons with moderate to severe multiple sclerosis. *Disabil Health J* 2008; 1(1): 58-65.

5. Sonnentag S, Niessen C. Staying vigorous until work is over: The role of trait vigour, day-specific work experiences and recovery. *Journal of Occupational and Organizational Psychology* 2008; 81(3): 435-58.
6. Henderson KA, Stalnaker D, Taylor G. The relationship between barriers to recreation and gender-role personality traits for women. *Journal of Leisure Research* 1988; 20(1): 69-80.
7. Tharal TH. Finding your next CEO. *Hospitals and health networks* 2008; 82(12): 24-5.
8. Boon B. When leisure and work are allies: the case of skiers and tourist resort hotels. *Career Development International* 2006; 11(7): 594-608.
9. Kaleta D, Makowiec-Dabrowska T, Jegier A. Occupational and leisure-time energy expenditure and body mass index. *Int J Occup Med Environ Health* 2007; 20(1): 9-16.
10. Chris G, Tice A. *The Demands for Sport: A Two stage Econometric Model Using the 1997 General Household Survey* [Thesis]. Manchester: Manchester Polytechnic Department of Economics; 1991.
11. Kouvonen A, Kivimaki M, Elovainio M, Virtanen M, Linna A, Vahtera J. Job strain and leisure-time physical activity in female and male public sector employees. *Prev Med* 2005; 41(2): 532-9.
12. Konstantinos A, Carroll B. Demographic Differences in the Perception of Constraints on Recreational Sport Participation: Results from a Study in Greece. *Leisure Science* 1997; 16(2): 107-25.
13. Jackson EL, Crawford DW, Godbey G. Negotiation of leisure constraints. *Leisure Sciences* 1993; 15(1): 1-11.
14. Jackson EL. Will Research on Leisure Constraints Still be Relevant in the Twenty-First Century? *Journal of Leisure Research* 2000; 32(1): 62-8.
15. Ehsani M, Kouze Chian H, Keshkar S. Study of Inhabited Factors to Participating of Tehran Cities Women in port Activities. *Journal of Sport Sciences research* 2007; 4(17): 63-87.
16. Amirtash AM. Leisure Time by Emphasizing on Sport Activities at Tehran Tarbiat Moaalem University in Managers, employees and Members of Departments. *Olympic quarterly* 2004; 12(2): 37-52.
17. Ken Hardman M, Carroll B. A Comparative Study of Leisure Constraint Factors on the Sporting Activity of English and Iranian Students." *Proceedings of the 22nd Annual Comparative Study Conference*. 1996 Sep 17; Tokyo, Japan; 1996.
18. Paramio JL, Zofio JL. Labor Market Duality and Leisure Industries in Spain. *American Journal of Economics and Sociology* 2008; 67(4): 683-717.
19. Keshkar S, Ehsani M. Study of Inhibited Factors Importance to Participating Tehran Cities Women in Recreations by Emphasizing on Demographics Traits. *Women Studies* 2007; 5(2): 113-34.
20. Roberts K. Work-life balance - the sources of the contemporary problem and the probable outcomes: A review and interpretation of the evidence. *Employee Relations* 2007; 29(4): 334-51.
21. Kerfoot K. Beyond busyness: creating slack in the organization. *Nurs Econ* 2006; 24(3): 168-70.
22. Garry C, Dong E. Possibility of Refining the Hierarchical Model of Leisure Constraints through Cross-Cultural Research. *Proceedings of the Northeastern Recreation Research Symposium*; 2003 Apr 6-8 ; Bolton Landing , New York; 2003 edited by James Murdy. 2003.